
EduFlyer (Economie)

VMBO-GT 3/4

voor niets gaat
de zon op

Gratis in de supermarkt

Loop door een supermarkt en je ziet op verschillende plekken het woord gratis. Er staat bijvoorbeeld: 'Nu een gratis CD bij een pak cornflakes'. Je vindt de CD wel leuk en koopt het pak cornflakes.

- Waarom geeft een fabrikant dingen gratis weg?

Gratis in de politiek betekent niet voor niets

Ook in de politiek hoor je zo af en toe het woord gratis. Vooral in verkiezingstijd. Je hoort plannen van politici voor gratis kinderopvang en gratis openbaar vervoer. Politieke partijen hoeven geen winst te maken. Als ze zeggen dat iets gratis is zal het ook wel zo zijn? Of is het toch niet zo eenvoudig? Laten we kijken naar een concreet voorbeeld:

Gratis schoolboeken!

Schoolboeken zijn duur. Je ouders zijn er per jaar 350 tot 500 euro aan kwijt. De Consumentenbond en de Vereniging Ouders&Coo maakten zich zorgen over deze hoge kosten van schoolboeken. Zij willen dat schoolboeken gratis worden. Op 12 september 2006 kwamen zij met een ouderwetse schooltas met 8.000 digitale handtekeningen naar Den Haag.

En ze hadden succes! Een meerderheid van de Tweede Kamer is er nu voor om schoolboeken gratis aan leerlingen te verstrekken. De meeste partijen willen niet dat ouders in financiële problemen komen door dure schoolboeken.

Op deze sites vind je de standpunten van:

<http://www.janmarijnissen.nl/2005/09/07/dure-boeken/>

<http://www.pvda.nl/renderer.do/menuId/200006406/returnPage/200006406/itemId/220089258/pageId/200006510/instanceId/37907/>

Wie zal dat betalen?

Gerrit Zalm was in 2006 minister van Financiën. Hij gunde de Kamer de gratis schoolboeken. Hij wilde wel dat de Tweede Kamer zelf aangeeft hoe zij het plan gaat financieren. Het plan kost namelijk ruim 200 miljoen euro. Huh..., maar ze waren toch gratis, die schoolboeken? Denk je echt dat de boeken ineens niets meer kosten? Ja? Dan wordt het tijd voor een lesje economie. Als je iets gratis krijgt, moet je je als eerste afvragen wie er dan wél voor moet betalen.

In de toekomst krijgen de leerlingen hun boeken van de school. De school krijgt geld van de overheid om die boeken te kopen. De overheid betaalt dus voortaan je schoolboeken! En hoe komt de overheid aan haar geld? Juist, via de belastingen. In feite betaalt dus iedere belastingbetaler in Nederland in de toekomst mee aan je schoolboeken. De een vindt dat een goed idee, de ander is er minder blij mee:

- *Bah, met deze verkiezingen moet opeens alles gratis worden, gratis schoolboeken, gratis kinderopvang, en wie weet wat nog meer. Ik begin zorgen te maken over mijn belastingaanslag over 2007.*
- *Het is altijd gemakkelijk te roepen dat iets gratis moet, men bedoelt dan dat een ander het moet betalen.*
- *Door schoolboeken gratis te maken onderstreept de overheid het maatschappelijk belang.*

Het algemeen belang

Dat je belasting moet betalen is een van de dingen die zeker is in het leven. Je hebt er zelf misschien ook al mee te maken gehad. Niemand vindt het leuk om belasting te betalen. De politieke partijen denken ook verschillend over de belastingen. De SP wil bijvoorbeeld dat de rijken veel meer belasting zouden moeten betalen. De VVD is er juist voor om de belasting te verlagen.

Met het geld dat via de belasting binnenkomt, doet de overheid veel dingen voor het algemeen belang. Het salaris van je leraar bijvoorbeeld, het schoolgebouw, schoolspullen. Het wordt allemaal betaald door het Ministerie van Onderwijs dat belastinggeld besteedt.

In de schema's hieronder zie je hoeveel geld er binnenkomt bij de overheid en hoeveel eruit gaat.

Rijksinkomsten 2007 (in miljarden) Totaal € 157,5

Kostprijsverhogende belastingen	
Omzetbelasting (BTW)	€ 42,4
Accijnzen	€ 9,7
Belastingen van rechtsverkeer	€ 5,5
Belastingen op milieugrondslag	€ 4,7
Belastingen op Personenauto's en Motorrijwielen (BPM)	€ 3,6
Motorrijtuigenbelasting	€ 2,9
Invoerrechten	€ 1,9
Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken en andere producten	€ 0,2
Belasting op zware motorrijtuigen	€ 0,1
Belasting op inkomen, winst en vermogen	
Loon- en inkomstenbelasting	€ 38,6
Vennootschapsbelasting	€ 16,5
Dividendbelasting	€ 2,8
Successierechten	€ 1,7
Kansspelbelasting	€ 0,2
Niet-belastingontvangsten (waarvan € 10,1 miljard gasbaten)	€ 26,6

De minister van Financiën maakt op Prinsjesdag, elke derde dinsdag in september, de jaarlijkse begroting bekend

Rijksuitgaven 2007 (in miljarden) Totaal € 156,8

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	€ 28,9
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	€ 27,0
Gemeente- en Provinciefonds	€ 15,8
Nationale schuld (rente en leningen)	€ 13,8
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	€ 13,6
Buitenlandse Zaken / Internationale Samenwerking / EU	€ 11,7
Verkeer en Waterstaat / FES en Infrastructuurfonds	€ 8,7
Defensie	€ 7,9
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	€ 6,4
Justitie / Vreemdelingenzaken en Integratie	€ 5,9
Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	€ 4,0
Financiën	€ 3,9
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	€ 2,3
Economische Zaken	€ 2,3
Diversen	€ 4,6

- Aan welke belastingen betaal je zelf mee?

- Stel, jullie hebben het voor het zeggen op het Ministerie van Financiën, wat zouden jullie veranderen in de uitgaven? Je mag schuiven met bedragen wat je wilt. Wil je bijvoorbeeld iets gratis maken, ga je gang. Maar dan moet er wel ergens geld af. De totale uitgaven moeten 156,8 miljard blijven. Werk in groepjes van vier.

Op deze sites vind je informatie/inspiratie:

- http://jongeren.minfin.nl/default.asp?CMS_ITEM=A4597574E8284AB9A71AF4BCF86336A7X1X60165X29
- <http://www.begrootjerk.nl/meedoen>

HANDLEIDING

Reeks lesbrieven

Deze lesbrief voor economie maakt deel uit van een reeks lesbrieven die door het Centrum voor Mondiaal Onderwijs gratis via zijn website (<http://www.cmo.nl>) worden aangeboden. De overige lesbrieven zijn voor de vakken aardrijkskunde, geschiedenis, maatschappijleer en levensbeschouwing.

De lesbrieven stellen op een luchtige manier allerlei zaken rondom verkiezingen aan de orde. Ze zijn geschreven voor de leerjaren 3 en 4 van VMBO-G en VMBO-T.

Eindtermen economie

Preambule 1: De leerling leert, in het kader van een brede en evenwichtige oriëntatie op mens en samenleving, enig zicht te krijgen op relaties met de persoonlijke en maatschappelijke omgeving. Daarbij wordt expliciet aandacht besteed aan:

1.4: het functioneren als democratisch burger in een multiculturele samenleving, ook in internationaal verband.

EC/K/2 Basisvaardigheden. De kandidaat kan:

2 Werken met informatie- en communicatietechnologie

- berekeningen uitvoeren

5 Vaardig omgaan met verbale en cijfermatige informatie

Bronnen gebruiken

- Informatie bewerken: samenvatten, grafiek tekenen, tabel opstellen

EC/K/3 Leervaardigheden in het vak economie. De kandidaat kan:

1 economische verschijnselen vraagstukken en ontwikkelingen beschrijven *en/of verklaren*

Gebruik maken van redeneringen binnen vooronderstellingen of contexten

3 verworven en/of aangeboden informatie over economische verschijnselen, ontwikkelingen en vraagstukken verwerken

Informatie (her)ordenen en zonedig bewerken

EC/K/4 Consumptie. De kandidaat kan met het oog op zijn/haar rol als consument:

14 aan de hand van verzamelde of verstrekte consumenteninformatie een concrete voorgenomen koopbeslissing beoordelen. Hij/zij betreft daarbij

- Sociale en commerciële beïnvloeding
- consumenteninformatie

EC/K/6 Overheid en bestuur. De kandidaat kan met het oog op zijn/haar rol als burger:

2 aan de hand van voorbeelden uit het eigen dagelijkse leven overheidsontvangsten en overheidsuitgaven noemen *en beschrijven*. Hij/zij betreft daarbij

- BTW
- Accijns
- Loon- en inkomstenbelasting
- De uitgaven naar departement

Didactische aanwijzingen.

Het centrale idee van de lesbrief is dat de leerlingen nadenken over de vraag of er iets bestaat als gratis kinderopvang, openbaar vervoer of schoolboeken. Wellicht kunnen zij zelf voorbeelden uit hun directe omgeving aandragen (bijv. gratis mobieltjes, downloads, parfummonters). De leerling moet het inzicht krijgen dat als zulke zaken gratis worden het in feite de belastingbetaler is die voor de kosten opdraait.

Verder biedt de les aanknopingspunten om enkele economische begrippen uit te leggen (denk aan collectieve goederen, toegevoegde waarde, retributie).

Opricht Belastingen

De leerlingen betalen in ieder geval voor alles wat ze kopen BTW. Als ze een bijbaantje hebben, wordt daarover ook loonbelasting ingehouden. En misschien betalen ze wel accijns voor drank, sigaretten, benzine e.d.

Opricht Gratis?

Om klanten aan zich te binden. De prijs van de 'gratis' bijproducten zijn verdisconteerd in de totale productprijs; wellicht neemt de fabrikant tijdelijk genoegen met een lagere winst. Door 'gratis' zaken weg te geven, hoopt de fabrikant dat de consument een volgende keer zijn product koopt, ook als er niets gratis bij wordt weggegeven.

Opricht Ministerie van Financiën

Een groepsopdracht. Laat de groepen niet zomaar met bedragen gaan aanschiiven, maar ook aangeven waarom ze dat doen.